

CONTIMPORANUL

N. D. Cocea

L-au condamnat. Nu fiindcă se tem de el. Politicienii știu că oricâte Turtukai ar acumula, ori câți Coțofenești ar desveli, vie foamea, vie pârjol, vie molima printre vite și priulre oameni, nimeni nu e în stare să clintesească obiceiul pământului, răbdarea românului proverbială: Capul ce se pleacă sabia nu-l tăie; apa trece, pietrele rămân; și mai ales: schimbarea domnilor, bucuria nebunilor — cea mai expresivă în rturisire a scepticismului poporan. În jargon patriotic acea stă stare de suflet se numește înțelepciune, iar manualele de literatură exaltă, în comentarii, o altă însușire învecinată și la fel de mortuară: e resemnarea lăcrimosă, fatalismul pastoralizat al Onanului național din Miorita. Sigur, în ceea ce privește satele, dintre care multe își trădează stăruitoarea smerenie în câte un proces început cu sute de ani mai înainte ca strămoșii proprietarului de astăzi să fi luat în papuci puțin din calbul țării, politicienii nici nu s'ar mai neliniști de mahalaua orașului, abia desbărat de portul salvării. Dela Drăculești la Brătieni revoluțiile române se fac numai din voința boierilor și a puterilor suzerane. Agitatorii se necăjesc în zadar. Singura grijă a stăpânului era să nu arate prin vreă apăsare, că i-ar lua cândă în serios. Fă om care se răfoiește, mult timp, fără isprăvă să anihilează, dela sine prin ridicul. Administrația noastră se pricepea să lase pe adversarii ordinii să devină amuzanți sau plătisitori. Apoi, curăța terenul. Față de Cocea vruse să procedeze la fel. L-au izolat, dar l-au lăsat liber. L-au săcuiat, l-au întrebuințat chiar, ceea ce ar fi fost compromițător; dar N. D. Cocea nu întreprinde nimic până nu-și motivează, sie-și, cu o candoare neatinsă, noua lui acțiune, totdeauna drum spre democrație, fie și lătarădnic. Drăea deci, semănat cu măturii, ca în urma unui călător nesățios care a gustat din toți pomii depe margini, și a spus: "Aici e cel mai bun".

Democratic Cocea s'a bucurat de aerul coborât, s'a abătut pe sub umbrare luându-le răcoarea și sucul.

Dar n'a înțepenit în aceste popasuri și tocmai de aceea nu-l iartă fakirii cari pretind să te fixeze în extazurile disciplinei, cu privirile pe buric. După ce l-au ajutat, așa dar pe Cocea consimțitor să înființeze, în plin război, ziarul Lăutarul la Petrograd iată că-l arestează și-l țin la Negrești, până la armistițiu. Cocea și un ziar serioșnic la Petrograd? Era pasă-mi-te, în joc democrația amenințată de victoria germană, al cărei drapel se urza, pe nesimțite la Petrograd. De aceea Cocea s'a dus acolo. Dar odată director de mare ziar într'o metropolă, printre diplomați și financieri mondiali, cum își înțelege Cocea, misiunea? Într'un chip perfect logic și democratic pe deplin desigur: va servi cauza României, din răspuțeri, arătându-i rănilor, jertfele, drepurile, bravura; va combate însă pe prim-ministrul ei, denunțându-i sistemul și apucăturile. Așa judecă și se comportă Cocea. În modul acesta e însă displicut oricărui guvern. Căci guvernele au nevoie de oameni cu simbră și fără independență. După experiența dela Petrograd, politicianismul înțelege de-abinelea pericolul unui Cocea stăpân pe o situație în eminentă: așijderi, un copil care ține un capăt de sforă, își trimite smeuul peste lume, fără să-i pese de zidurile vecinului. De când li s'a vădit că acest ziarist elocuent, întreprid și ingenios, poate fi canalizat o bucată de loc și de vreme numai cât ține paralelismul dintre iacile ori scopul lui și interesele adversarilor, dar nu se aservește nici se înduplecă, politicianismul s'a încercșinat să-l nimicească prin defăimare. Un acord unanim îl izola în viața politică. Acela însă nu împiedica diversele tabere să se servească de Cocea, în luptele momentului. El consimțea, asemenea corsarului care se ivește cu tunurile desvelite, într'o dimineață, în fața unui port, sau condotierului care iea cetăți cu asalt, pe seama prințului. El consimțea căi lucrând la ridicarea sa, rămânea, în cele din urmă, în slujba idealului propriu. Consimțea diatr'o nevoie imperativă a temperamentului sau combaliv. Și mai ales, credea, cu o naivitate care se întâlnește și se explică la aceste firi de luptă, în putința unei alianțe durabile cu tovarășii de circumstanță, în realitatea generozității omenesci. A fost părăsit sistematic acest victorios sigur de sine.

A fost adesea jucat în chip rușinos chiar pen-

tru inși cu mai puține pretenții de agerime și de pregătire decât acest Cocea cu ostentațiuni borghiene de scelerateță. Dar, cași Aretino, un Aretino mai puțin divers, mai puțin profund, mai spontan însă, a rămas spaima tuturor, politicianii verotii, samsari de lux, bncberi și venali magistrați concupiscenti, târfe de Curte, scriitori nechemati, pictori fără talent, pe cari îi demasca gestul său prompt și obraznic și îi surprindea în pretențiile lor cele mai intime, ca într'un cuib de orătenii — privirea de un albastru sfruntat și hohotul sonor, de o veselie pe care smaltul gurii lui trăinice îl răsfrainge feroce.

Aci e răul pe care-l răspândește Cocea, zădărnice revoluționar într'o țară de supuși: e crima de nerespect. Vorbim, se înțelege, în limba celor cari acceptă și caută să se așeze. Peste toate micile socluri, sub toate iconițele și chipurile cioplite pe cari burgezia română vrea să se întemeieze, Cocea și-a trântit, în văzul gloatei, tifilele. Cu mâna lui profanatoare a scris pe steaua de zece Mai cuvântul: rahat, a descelit pe seștrile din lumea mare coborându-le crucea roșie peste sezul care o cerea, pe oamenii politici i-a plimbat în piața publică în golicunea cea mai scârnavă, și a cutezat să dea la o parte cu aluzii obscene și semne din ochi, triviale, populul cel mai august. A fost, el cel dintâi publicist care s'a folosit, cu eficacitate, de libertatea presei, dând polemicii de după 1907, sensul și direcția: lupta în ptriva întregului politicianism.

Scmnalul l-a dat „Facta“. În tonul și în linia de atunci, care a surprins parlamentul și presa ca pe un bordel incendiat, el e singurul care a stăruit. E autorul direct sau indirect al tuturor neajunsurilor prin care a trecut de atunci până la înfrângere. Pentru că a bruscat apatia publicului și digestia conducătorilor, pentru că a inspirat îndrăzneli a reorganizat partidul socialist a căutat să grupeze și să asmută pe indiferenții și desgustații politici, nu e greșit, nici exagerat, să afirmăm că noile partide democratice se datoresc inițiativii lui Cocea. Noua lege a presei nu e decât apărarea târzie a oligarhiei împotriva sistemului de denunț vehement introdus de Cocea. Fără el, politicianii n'ar fi simțit ce armă formidabilă zăcea inofensivă, în arena politică, sub forma liberului regim al presei de până eri.

Mulțimea simte, obscur, meritele și defectele pamphletarului. Desigur, la rândul său, Cocea posedă și uzează de formula efțină a câtorva demonstrații de efect. Procedul cel mai curent e a lua atitudinea contrară sentimentului general. A dojeni apoi cu veră bonomă, însuși publicul. A se auto-acuza, în piață, de neglijență sau credulitate surprinsă. Toate acestea însă pentru a prin- de încă, necesită talent. Articolele lui Cocea, ritmice, rapide, retorică, lirism pornografie cu fi-

Turism

Imi place mult voiajul de felul meu, dar vai!
Mă resemnez adesea la cursa de tramway.

Atunci il iau d'acapo din Gară sau Obor
Și-abia ajuns la capăt mă 'ndur de mă scobor.

Da's mulțumit, incalte, chiar de-am plătit trei lei,
Că am avut orașul întreg sub pașii mei.

Că am văzut palate cu parcuri împrejur
Păzite de grilaje sau de-un gigantic mur.

Și-alătura de ele bordece stând pe brânci,
În cari de bună seamă n'ai loc nici să mănânci.

Vitrine somptuoase de bunătați gemând
Prin fața căror' face să treci cât de flămând.

Și cinematografe cu filme 'n mii de coți
Ce inima-ți frământă că să nu plângi nu poți.

Iar între cele două platforme trec încet,
Fecioare visătoare într'un discret balet.

Și-atuncea mă încearcă regretul obsedant
Că nu-i un prinț să aibă nevoie de-adjutant.

Să-l însoțese în lume, în aer, peste tot,
Pe ape și în lipsă de yacht și'n cargobot.

Că-mi place mult voiajul, de felul meu, dar vai!
Mă resemnez adesea la cursa de tramway.

PERPESSICIUS

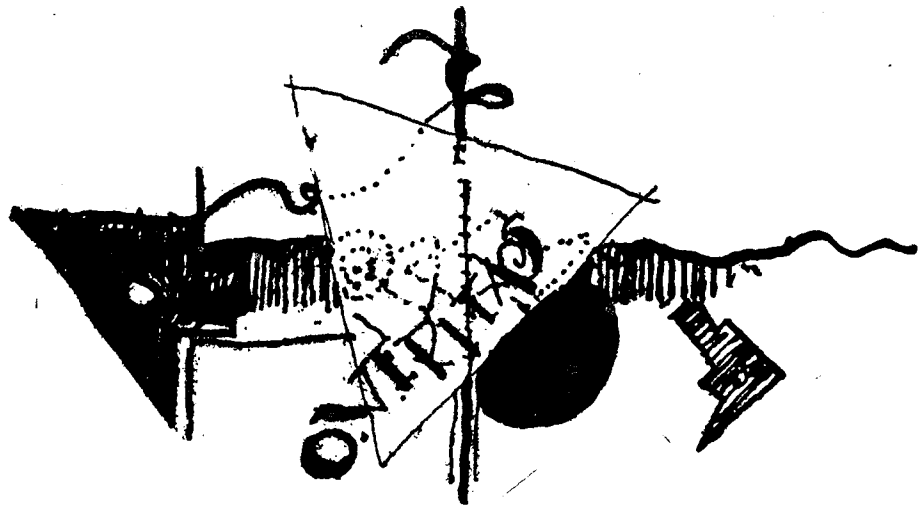
nalul caracteristic de val ce se sparge într'o jerbă de împrocări subite, se cunosc. Mai puțin cunoscut e realul său talent oratoric, temut de vrăjmași, și mai ales de prieteni.

Pentru aceștia, Cocea e personalitate predestinată șefiei, oriunde s'ar afla, oricât, el însuși suși, n'ar răzni-o.

La țărăniști sau între muncitori, Cocea ar fi fost designat șef de aplauzele partidului, de atacurile ziarelor, de ofertele politicianilor, de ciuda colegilor. Motivul pentru care aceste partide care îi datorează atât, au evitat să-l înregimenteze, este deci clar. Se ferece de el ca de o jivină care toarce ca să capete zahăr. Cocea e osândit la izolare, — ceea ce nu-l necăjește prea mult: judecătoreștii sătesc de odinioară, care cultiva flori și albine și se îndetămintă cu sculpura în lemn, se izolează într'o retragere pregătită dincolo de munți la rasiunile primei linereși. Pauze înșelătoare din cari se ivește, irumpe, cu tresăriri sinistre de orchestră: atunci se adresează publicului. Publicul îi citește, totdeauna, gazetele. Reparățiile acestea sunt, fără gres, peripețioase. Ultima, i-a deschis porțile cele mohorâte! Curiozitatea și tirajul cresc. E un spectacol de modern dramatism, să-l vezi în luptă, covârșit, dar ofensiv, cum multiplică mijloacele de atac, trezind ecouri sbuciumului său, cum iscă obstacole miraculoase în pașii vrăjmsului, înfiripând cu o promptitudine magică primejii, forțe și sperietori noi, cum piere, ca un inotător care se dă deafunțului. Dar totul nu-i decât un aprig și trecător „scherzo“. Acest admirabil ziarist, ale cărui întreprinderi au inovat presa română, n'a reușit să facă un ziar care să-i dureze. Acest conducător înăscut n'a isbutit să menție în jurul său grupul care să-l amplifice. Pentru așa ceva, dezordinea nu e haotică acestul, ca micile ambiții să desnădăjduiască și să renunțe. Anarhia totală spre care mergem aduce însă cu sine oboseala și desquatul. E momentul propice când tac vanitățile mărunte și toți acceptă comanda oamenilor înzestrați cu altă privire, insuflețiti, în desfășurarea lor activă de un alt ritm. Poate, Cocea e păstrat pentru atunci.

I. VINEA

Cravata de câneapă

lui JACQUES.

În bolta seculară becul anacronic își uză nesimțit buclăi incandescentă, ca o cochetărie blondă, în golul unui craniu uriaș. Becul fusese instalat aici cu proces-verbal. Faptul e stupid, dar adevărat. Singur domnul cu umbrela cenușie s'a oprit să citească afișele cu un răs idiot, ca și cum ar fi zărit într'un panou produsele Academiei de Bele Arte.

(Intr'adevăr, acest orașel, rezidențial, nu se administrează decât cu scandaluri și cu bărfă). În cele din urmă Domnița Silvia Logica s'a plictisit, a împins ferestrele și a început să se culce cu toată lumea, inclusiv furnizorii Curții Regale. De aceea Neprevăzutul (tatăl domniței) își deslegă atunci ogarii și vânătoarea cea mai îmbelșugată răspăți cornurile cari răgușiră în cor cu broaștele din șanțul castelului, comentând, între timp domnul care descifrase acest punct de istorie contemporană, tare pe descoperirile sale și știindu-se într'o democrație favorabilă meritului, se îndreptă spre castelul Logiceii fără să bănuiască simbolismul nerod ce s'ar putea eventual adăposti în parcul seniorial de fier vechi și monede șterse.

Chindia de os, se înalță în vreme, de culoarea melcilor bătrâni.

Pe câmpul cu crini, păștea cârdul găștelor sacre, mânjite de polen. Talaz de lapte și argint, priveliștea sill pe drumet să-și puie ochelarii de fum cu chenar de bagă și: cârlige pentru după urechi.

Castelana tocmai ieșise pe peron să primiască o magiile păunilor cu câte un japonez soare infipt indecent la orificiu, — își ninsese în plete flori de cires, iar în priviri sorbișe apa verde a lunii din seara trecută, — și'n pas puse toată sensibilitatea de care era capabilă talpa unei descendente legitime a opt generații de seniori autentici. Domnul se bălbâi atunci, oprit în mijlocul aleei, în următorul fel:

*«Sylvia, obsesie-mi precoce, pe coala simțirii
Reînvii ca o scriere secretă...
Oh mâinile, oh palorile, oh atitudinile
Să te anini de zidu-mi, panoplie
Să-ți port cartea pe plajă ca cel mai frizat dintre
câinii tăi*

*«Să fii văzduhul care tremură când te pipăie și-ți
[primește răsufiul]*

*«Cum primește tearina, ploaia
Cum primesc puful, luna,
Cum primește pruncul, dumișorul,*

Acest ultim verset, cași cum ar fi fost solid, i se opri domnului în gât, — el căscă gura de trei ori în continuare dar nu emise decât rășnitul unui gramofon care și-a uzat placa... O armată de oameni sandwichi defilă, în toate culorile, pe sub ochii lui, prin spațiile nedigerate de noapte vestind publicului insuccesul, pe când Logica emoționată ridică un Pitic de teracotă și-și uscă lacrimile în barba lui colilie. Domnul încăleacă pe umbrela lui gris, salută ceremonios cu pălăria-i înaltă, privirea îi fu de o tristeță convenabilă și de n'ar fi fost echipajul bizar, am fi de părere că s'a condus ca un perfect gentilom în catastrofa lui sentimentală. Ridicat de geniile diafane ale aerului, el trecu prin dreptul Academiei de Bele Arte fără să mai hohotească, și pe sub limbile rele ale târgului își notă numele proprietarilor cărora urma să le trimită a doua zi martori, — apoi merse de stinse becul fără să mai arunce o singură privire îndărăt. Bineînțeles, uită să drezeze un nou proces verbal care să-l anuleze pe cel vechi și adormi cu sentimentul că a isprăvit cu tinerețea.

Așijderi, Logica, exasperată de celibat și de desțesăntul elegiac al aventurii, plictisită de simboroi, cari răsar ca ciupercile pe azima și celei roșii, — dintre imagini, încercă să se sinucidă, ascii afirmă în bătrânii crăpi ai eleșteului. tr'o unire

de pădure". Au... Hamlet, infelicele prinț mai complicată de cât a în tracțiuni și o sill să aniuț sârmanului Jo...

de sub pelerină. O, ră pelerină de vântul în câință, unde Neprevăzută, nu fără a și cuvintele isto-

rice ale seniorului: „dar mai ales, fără simboluri! fără simboluri, ne-am înțeles”? — Prințesa Logica își făcuse un brău cu spasmul salvator din parc.

Cel mai dezolat fu prințul Hamlet, străin, precum veedeți de toată istoria aceasta, și mare amator de psihologie minuțioasă, de stil hipersensibilizat, de anecdote cu tâlc, de povestiri de caracter, de controverse pe cat de savante pe atât de sub-ti-le!

I se stricase ultima-i jucărie de preț, pretextul sentimental al lirismului său princiar, apreciat de curte, critici și popor: craniul lui Jorik, impracticabil de acum pentru degetele lui învățate cu pana de rață, floreta, și cupa premiului întâi la concursurile literare și sportive.

Oprit în spanac pe marginea eleșteului destrămat în nuferi, alge și mătasea broaștei, el scrută întunericul ciuruit în fund de splendorile serbării de înșănătoșire dela castel. Pulbera de pușcă, cercuită în putineie, bubuie, trimițând în cer, bucuria neputincioasă a oamenilor.

Orchestra execută un program de maestrăi vechi; o fanfară triumfală vestiă sosirea oaspeților. Fiecăruia i se dădea la garderobă câte un număr, adică un carton cifrat, adeverință că își lăsase acolo fetru și armura. Din când în când, servitorii schim bau pe peron, faclele sângerii de răsina. La porți, poporul, stimulat de detectivi, behăia.

Prințul zise: Armes Land, armes Land! obișnuia dela un timp, limba germană. Răsturnă, cu picioarul, craniul lui Jorik, se gândi, o clipă, la Logica pe care o ținuse, trupeșă, puțin umflată, în brațe, și-i gădilase cerul gurii cu degetul său serenissim, ah, pletele scurse blonde peste brațul lui ca peste butucul călăului, și acea nobilă înfățișare jertfită, — gândi apoi la în veci pierduta Ofelia, regret tăios și pururea viu ca o așchie sub inimă, — aruncă în sfârșit o privire retrospectivă în propria-i viață, îmbrășișă cu o căutătură singurătatea locului, fastul serbării din fund, deșertăciunea viitorului... Și ca și cum își lipia toate acestea pe dânsul, își strânse pelerina, oh, tragica pelerină, în jurul trupului, oh, suveran și inimitabil gest, și neavând pentru acea noapte nici căldură, nici adăpost posibil, se transformă într'un palid felinar de alee.

Totul s'ar fi petrecut normal, chiar și petrecerea dela palatul în jurul căruia garda se îmbătase. (Garda comandată de un căpitan care repeta din cinci în cinci minute: „ce frumoasă este Altea Sa Prințesa Logica astăseară”). Hamlet și-ar fi epuizat în liniște uleiul și feștila până în zori, cu acel sfârșit molcom care apropie în știința fericirii felinarele și pisicile torcătoare. Dar lupta dintre bine și Rău voise altfel. Prințesa Silvia-Logica perseveră în planu-i funest.

În toiul dansului, ieși din palat, pătrunse în parc. Nu fără să tresară o zări sensibilul prinț în sositie, și nemișcarea precipitând danțul cuvintelor nerostite, el gândi modificând realitatea după legile literaturii:

*«Întâlnire dintăi, bancă de piatră,
«Boschet nemișcat respectuos
«Aleea se pierde spre luna din capăt, spartă,
«Decor cunoscut suntem cum atăți au mai fost...*

*«Vii, cât de albă vii
«Cu iubire târzie și cea dintăi,
«Lumina a incremenit, fântânile isbucnesc,
«— Dacă ești tu, poate că am să iubesc.*

Dar Silvia-Logica se opri lângă felinar și se spânzură de brațul lui cu un fular de mătăsă.

Hamlet, trebuî s'o suporte toată noaptea, atârnată de braț — ceea ce îi pricinui o durere grozavă la umăr — bălăngănită de vânt, — ceea ce îl făcea să scârțâie amarnic căci lemnul din care se confecționase la iușeală eră de calitate inferioară, — și mai ales să o priviască în obraz, cu ochii holbați și limba ieșită vânăta, îmbălată, ah, ce spectacol pentru nervii unui prinț. Cu revărsarea zorilor, hainele Logiceii se îngreuiară de rouă. Apoi se dădu alarma, sosî procurorul, fotografu, reporterii prințul-felinar, nebănuit de nimeni, acceptă totul, până și anonimatul din cavalermism. În cele din urmă se dresă proces-verbal, prințul fu liberat de sarcina-i grea, pusă deădreptul în sicriu și convoiul se depărtă pe alei, spre cotitură.

Convoiul: câteva cutii de pălărie, un peticar, bucele, paranteze, apostrofe, o spirală lirică, lacrimae rerum și trăsura Curții în crep.

— Slavă Domnului! își zise Hamlet, avem un proces-verbal în locul celui dela începutul întâmplărilor. Dar iată! se întoarce procurorul! Desigur imbecilul ăsta punctual și formalist vine să stingă felinarul. Numai de n'a mâncat usturoi!

Apelul fu ausit de o brazdă de roze cari își exalară migrena, într'o înțepire de alb și roșu, indescrisibilă.

Procurorul suflă în Hamlet, — încercare suportabilă, — și lumina zilei curse singură pe nisip, printre ramuri. Se întoarce în fugă după convoi. Felinarul făcî un semn cu brațul cași cum ar fi vrut să-și petreacă o mâncă, și se transformă în Hamlet: fetra, pelerină, rapieră, ținută nobilă, figură pală, a fi sau a nu fi... Dar când se privi în oglinda de buzunar, constată că la gât purtă o cravată de câneapă. Eră ștreangul cu care se spânzurase Silvia-Logica (această nefericită) și pe care procurorul (acest imbecil) îl uitase de brațul felinarului.

Hamlet păstră cravata de câneapă ca pe un do-liu mai mult.

— Dar spuneați că Logica s'a spânzurat cu fularul de mătăsă?

— Nu știu: în procesul-verbal se afirmă con-trariul.

I. VINEA

Scrisori de Artă

Cumpărătorul d tablouri

Pare un joc injurios grija unora de cumpărătorul de pictură. Sau e numai un semn că mulți au ajuns să aibe o colecție pentru tot felul de motive, destul de turburi, cari nu au de a face cu dragostea de artă.

Unii vor să speculeze, să facă un bun plasament, și anumiți negustori de tablouri, destul de moderni cu tot cinismul, le furnizează argumentarea proprie să-i înduplece.

Alții colecționează din vanitate fără dragostea care luminează. Ei își dau azi seama că au disprețuit pe un Renoir, pe un Cézanne atunci când puteau să-i capete pe aproape nimic. Și cum fiecare pânză a acestor maestrăi reprezintă în ceasul de față, zestrea vreunei Agnès, acești amatori neluminați se mortifică de ciudă, și lasă în pereții lor, locuri goale ca să comemoreze prilejul pe veci pierdut.

Acestora, desigur d-l Felix Fénéon le prezintă, în numele Domnilor Bernheim-tineri, o colecție gata, de douăzeci și două de tablouri, repartizate între șaptesprezece pictori, pe un preț forfetar de o sută de mii de „franci” scutiți de orice taxă.

Patruzeci de ani de pictură sunt aci reprezentați, prin nume frumoase, fără îndoială, dar și prin opere cari își trădează autorul. Se pot vedea profilându-se neted feluritele valori ale evoluției picturale: Cross, mai întâi, Guillaumon, Signac, Longkind. Pe urmă, iată valul Bonnard, Vuillard, Roussel, Marquet, ajungând la cea mai culminantă desfășurare, încoronată de spumegări luminoase cu Henri Matisse. Vine rândul lui Van Dongen, talaz izolat, sosește în sfârșit un val impetuos care cu Derain, Modigliani, Dufy, Vlaminck, croiește drum larg noilor veniți.

N'am dorit să facem d-lui Félix Fénéon nici o supărare, fie cât de ușoară, totuș va recunoaște dimpreună cu noi că dacă e zadarnic să vrei să construiești o antologie completă a picturii moderne, unele nume trebuind să se împună singure alegerii amatorului, cel puțin e bine să i se forțeze mâna în favoarea gloriilor recente, cari, fără îndoială, sunt sortite să se crească. Lipsese aci, de pildă un Utrillo, un Friez, un Lhote și, pentru a lua notă de această mișcare de acum imposibil de a mai fi trecut sub tăcere: „cubismul”, — colecționarul ar trebui din prima zi să aibă în galerie sa un Picasso, un Juan Gris, un Braque.

Dacă, acum o jumătate secol, s'ar fi propus amatorilor o colecție analogă și cuprinzând „le bon bock” al lui Manet, poate că această pânză ilustră ar fi îndepărtat un mare număr de amatori înspăimântați. Totuș această operă considerabilă ne pare azi între cele mai cu nobleță clasice.

Solidă, viguroasă, pictată fără paradă de virtuozitate și de brío, realistă, dar dominând și disciplinând realitatea, această operă, care nu-i cea mai frumoasă, poate, a lui Manet, este, desigur cea mai echilibrată.

Dar un adevărat amator de artă ar fi trebuit să simtă importanța acestui tablou, „pe loc”, fără să mai aștepte, pentru a-l admira ca mezzaturile să-l difreze cu milioane.

Adevărata plăcere a colecționarului este vânătoreea și explorățiunea. Epocile trecute sunt bătute în lung și în lat, așa dar numai între noii pictori se mai pot face descoperiri.

Criticii se încearcă, în aceasta, cu metodă. Rămâne în sarcina a matorilor să ghicească adevărul care se aprinde ca o mică văpaie într'un cer, și să se încredințeze judecății lor și a gustului lor.

Paris.

PAUL DERMEE.

„Continporanul“ Nr. 1
Sâmbătă 7 Iulie

Sensibilitatea futuristă

(Distrugerea Sintaxei. Imaginație fără șir. Cuvinte în libertate.)

de F. T. Marinetti
trad.: C. Ercul

„Manifestul tehnic al literaturii futuriste” (11 Mai 1912), în care am creiat **lirismul esențial și sintetic, imaginația fără șir și cuvintele în libertate** privește exclusiv inspirația poetică.

Filosofia, științele exacte, politica, jurnalismul, învățământul, afacerile, cu toată căutarea formelor sintetice de expresiune, trebuie încă să se servească de sintaxa și punctuație. Astfel sunt constrâns de-a întrebuiți toate acestea pentru a vă putea expune concepția mea.

Futurismul se bazează pe reînnoirea complectă a sensibilității umane, ca efect al marilor descoperiri științifice. Acei cari se servesc azi de telegraf telefon și gramofon, de tren, bicicletă, motocicletă, automobil, transatlantic, dirijabil, aeroplan, cinematograf, de marele cotidian (sinteza unei zile a lumii) nu gândesc că aceste diverse căi de comunicație, de transport și informație exercită asupra psihicului o influență hotărâtoare.

Un provincial, poate să se transporte, într-o singură zi cu trenul, dintr-un mic oraș mort, unde soarele, praful și vântul se distrează în liniște, într-o mare capitală plină de lumini, de mișcări și strigăte... Locuitorul unui sat alpestru poate, în orice zi, să pâlpite de neliniște, citind jurnalul, odată cu chinezii revoltați, să fie alături de sufragetele din Londra și New-york, de doctorul Carrel și să aibe impresia că vede săniile eroice ale exploratorilor polari. Locuitorul umil și sedentar al unui oarecare oraș de provincie își poate permite beția unui pericol, urmărind la un spectacol de cinematograf, o mare vânătoare în Congo.

Poate admira atleții japonezi, boxeurii negri, ineputabili excentrici americani, parizienele elegante, cheltuind un franc într-un teatru de varieteu. Culcat apoi în patul său burghez, el poate să se bucure de prețioasa și îndepărtata voce a unui Caruso sau a unei Burzio.

Aceste posibilități devenite comune nu nasc nici o curiozitate în spiritele superficiale, absolut incapabile de-a aprofunda un oarecare fapt nou, ca și **arabii cari priveau cu indiferență primele avioane pe cerul din Tripoli**. În schimb aceste posibilități sunt pentru observatorul fin, tot atâtea modificatoare ale sensibilității noastre căci au creat următoarele fenomene foarte însemnate:

1. — Accelerarea vieții, care are azi un ritm, repede. Echilibrul fizic, intelectual și sentimental pe coarda întinsă a iuteții, între poli contradictorii. Conștiințe multiple și simultane într'un acelaș individ.
2. — Oroare de ceea ce e vechiu și cunoscut. Dragoste pentru nou și neprevăzut.
3. — Oroare de traiul liniștit, dragoste de primejdie și inclinație către un eroism zilnic.
4. — Distrugerea ideii despre lumea cealaltă și mărirea valorii individului care vrea **vivre sa vie** — să-și trăiască viața — după cum spune Bonnot.
5. — Multiplicarea și delimitarea ambițiilor și dorințelor omenești.
6. — Cunoștința exactă de tot ceea ce este inaccesibil și irealizabil.
7. — Semi-egalitatea bărbatului și-a femeii precum și a drepturilor lor sociale.
8. — Disprețuirea amorului (sentimentalism sau desfrâu) produs de prea marea libertate și ușurință erotică la femei și de exagerația universală a luxului feminin. Mă explic: astăzi femeia iubește mai mult luxul decât dragostea. O vizită într-o mare croitorie făcută în tovărășia unui amic bancher, burtoș, podagros, dar care plătește, înlocuiește perfect cea mai caldă întâlnire de dragoste cu un tânăr adorat. Femeia găsește toate subtilitățile dragostei în alegerea unei toalete extraordinare, ultima modă, pe care amicele sale nu o au încă. Bărbatul nu iubește femeia lipsită de lux. Iubitul a pierdut orice prestigiu. Amorul și-a pierdut valoarea sa absolută. Chestiune complexă, pe care mă mulțumesc a o atinge numai în treacăt.
9. — Modificarea patriotismului, devenit astăzi idealizarea eroică a solidarității comerciale, industriale și artistice a unui popor.
10. — Modificarea concepției despre război, devenită aprobarea sângeroasă și necesară a forței unui popor.
11. — Pasiune, artă și idealism pentru afaceri. Noua sensibilitate financiară.
12. — Omul multiplicat de mașină. Noul simț mecanic; contopirea instinctului cu rendamentul motorului și cu forțele stăpânite.
13. — Pasiune, artă și idealism pentru sport. Ideea și dragostea de „record”.
14. — Noua sensibilitate creată de turism: a transatlanticelor și marilor hoteluri (sinteza anuală a raselor diferite). Pasiune pentru oraș. Negarea distanțelor și-a singurătății nostalgice. Dreapta batjocură de divină tăcere verde și de peisagiul intangibil.
15. — Pământul micșorat prin iuțeală. Noul simț al totalității lumii. Mă explic: oamenii căpătără succesiv ideea de casă, de cartierul în care locuiau, de oraș, de zona geografică, de continent. Astăzi posedă o sinteză a lumii; n'au nevoie de a ști ceea

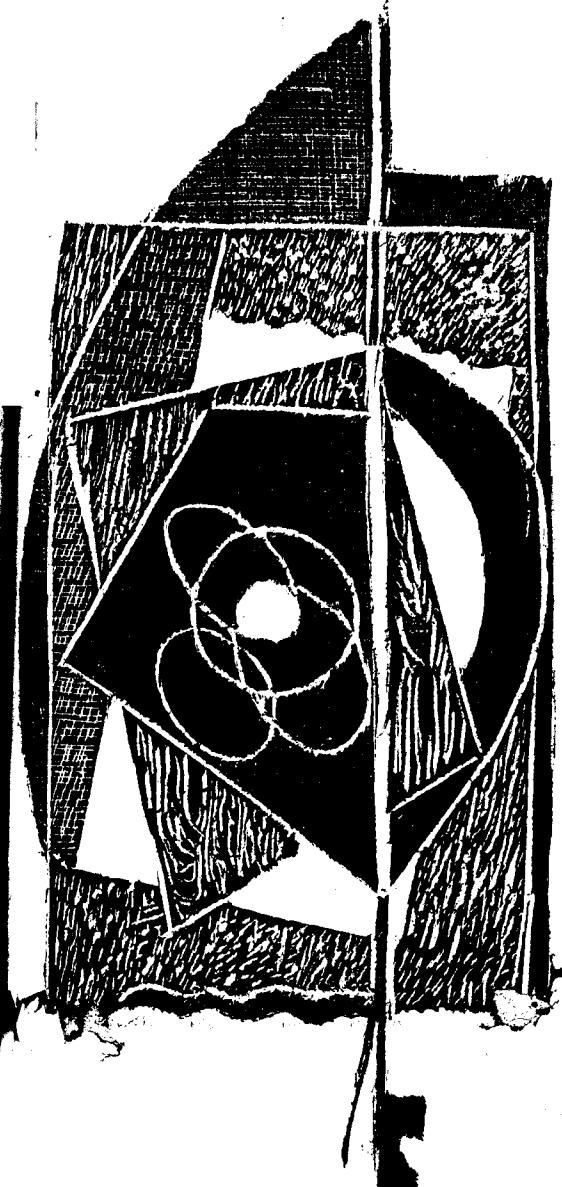
ce făceau strămoșii lor, ci de a ști ceea ce fac contemporanii lor din celelalte țări. Ca urmare, necesitatea pentru individ de-a comunica cu toate popoarele pământului și nevoia de-a se simți centru, judecător și motor al infinitului cunoscut și necunoscut. Mărirea exagerată a simțului omenesc și grabnica necesitate de a fixa, în orice moment, rapoartele noastre cu întreaga umanitate.

16. — Desgust pentru linia curbă, spirală și **tourniquet**. Dragoste pentru linia dreaptă și tunel. Deprimerea pentru viziunile fugitive și pentru sintezele vizuale creată de iuțeala trenurilor și automobilelor cari privesc dela înălțime orașe și câmpii. Oroare de încetineală, analize și explicări minuțioase. Dragoste pentru iuțeală și rezumat. „Povestește-mi totul, repede, **în două cuvinte!**”

17. — Dragostea pentru profunzime și esențial în orice domeniu al spiritului.
(Continuarea în numărul viitor).

Premergătorii

În cimitirul nostru literar, printre cruci anonime ori mausoleuri ostentative, spiritul critic rățacește ca o umbră mai mult. Dela Văcărescu, poet testamentar, și până la ultimul anunț mortuar apărut sub forma de poem cu pretenții prin artă, de eternitate, literatura noastră prezintă acelaș aspect trădător, de sforțare imitativă, de pașis stăruitor după intelectualismul apusean. Optzeci de ani de încercări și dăbuiri românești, n'au isbutit să dea omenirii contribuția de cugetare a geniului nostru ce caută încă în resursele memoriei verbale, materialul în care să se exprime. Am fost și suntem un lung șir de precursori pe cari manualele școlare, deservind nevoile patriotice ale prezentului, le-au smuls uitării și descompunerii, ca să mărturisim cu muma noastră un trecut și un fond istoric de cultură. Astfel se vorpește de o mișcare romantică, țărănească, și fără ironii, până și de un simbolism indigen, menit deopotrivă să treacă, dimpreună cu noi, scribi ai momentului, la patrimoniul clasic al națiunii. Suntem urși veșniciei și îndumnezeirii literare; Suntem mari, suntem admirabili, fiindcă numai așa vom corespunde necesității de a crede în noi, și care înfrânge orice protestări ale gustului. Am încercat rând pe rând jargonul greco-turc și al zaverei, și l'am trecut dimpreună cu Conachi și alții în antologia neamului. Fără a-l părăsi nici până azi căci pana bătrână a unor strigoii puriști îl perlează pe gazete, altoirăm totul pe limbistica bonjurștilor întorși la vetre, și am însemnat și această perioadă în cartea de aur a cugetării neamului prin Bolinteanu, marele poet în litere luminoase, fu fixat momentul italianismelor cu Depărățeanu. Atunci se ivi strălucitorul Alexandri mentalitate clasică și verbolfluență, adaptor și localizator neobosit, de ale cărui invențiuni în ale formei și ale ideii ne entuziasmăm în toate prilejurile oficiale. Latinismul și el își desfășură stindardul peste capetele chele ale cătorva dascăli tâmpiți de pedagogie ardelenescă. Doi-trei izolați aduseră în literatură dialectele provinciei lor până când câțiva oameni gravi proclamară doctrina poporanistă, sistematizând solemn subiectele și mediul pe care o minte trebuia să le cercetez și limba, în care e neapărat necesar să se exprime. Simbolismul cu al său esperanto a înlăturat cu sgomot această mară răsăriteană. Și rămânem azi cu amintirea unor îndelungi lupte provocate de feluritele curente literare, în fața unui public restrâns, indiferent și fără pasiune pentru nimic. S'a stabilit, neapărat, și printre noi o ierarhie care nu greșește în totdeauna, cum n'a greșit când a scos pe Eminescu nufăr deasupra bălții comune. Dar nu există o singură carte pe care să o dăruim ca pe un adaos propriu, mării bibliotecii, a lumii. Pentru că, din sforțările noastre obscure nu s'a reiat încă nici materialul verbal care să serviască definițiilor cristalizării așteptate. Pentru că nu ne-am descoperit încă un suflet și suntem din punctul acesta de vedere tot atât de sterili și inferiori bunilor noștri străpâni de acum câteva decenii, Turcii. Anul literar deci se va încheia peste acelaș ge de maculatură amintitoare a obiceiului părinte de a duce pașitul și localizarea până la plagă, cu mai puțină candoare. Epigoni, curcu, nimit, într'un acces de scârbă nedreaptă, și al cărui entuziasm pentru preda precursorilor, cărui entuziasm continuăm azi să se iașă din li, se inspirați de, dar produ, kanică de pătură, unic al l'ter, oare acolo, și pe completeze pe, nește? Posibilitatea, francez, un sp, limba lui, cu da, sește. E un nivel, lectiv, și care de, care pentru îndrăz, aducă, din haos, li

Xilografură de Maxy

Rătăcire

Lui I. C.

Aici — și-amintești — frunze veste de și vizuini.
In fund biserică cu bufnite și lilieci — sboruri măhnite —
Știi, reci și uscate, ca o tuse, clopotele,
și foșnetul serii de hârtie prin ramurile despletite.

Pe grilaj, o toamnă veche ruginise târziu..
Ti-am spus: pe nervii mei — ca o dansatoare pe sârmă —
amintirea.

Paznicul a trecut cu o lumină în vârful unei prăjini
și felinarele și-au împletit cu flautele ploii dănuirea.

Mai departe drumul: un geam aburit.
Căutam amândoi liniștea, ca prin gardurile putrede, o
bancă

Simțiam că în piept s'a rupt ceva,
și măhnirea a început să ni se audă, ca de undevă, de
departe, o talangă..

Așa: seară decoltată și sfâșiere.
Aceleași femei și brunze ude în parc..
Ti-amintești țipătul cum ni-l-am sdrobot ca'n mâini un arc,
și cum umbra caselor ne-a învăluit trupul într'o nouă
durere

Apoi, toate s'au cernut ca un omăt.
Orașul eră cu mărgele de seară și de ploaie.
Și eu și-am spus: „Să trecem peste măhnirea noastră
ca un corb peste umbra lui
și te suflet s'ălăsăm amintirea ca o lampă veche în-
tr'o odaie..

Vin! Pe uliți e frig... și cioburi de toamnă, reci.
Până când o să rătăcim ca două desnădejdi pe sub
erește?

Uite, colo e o cearărie cu geamuri triste,
să intrăm, ceaiul e cald și ochii bătrânilor dureroși
ca o poveste

Intră mesele vechi, zâmbetul tău, s'a deschis încet.
Ai înțeles cenușiul pereților câtă desnădejde înseamnă,
și ai simțit cum o bucurie tristă pătrunde în noi,
așa ca într'o încăpere scundă, o lumină de toamnă

Vezi... Toate acestea le-am scris gândindu-mă la tine,
la rândul tău amar, cum sunt unele burueni,
la toată Viața închisă între singurătăți și ziduri
la măhnirea care e în noi ca umezeala în fundul unei
poeni.

Bânci și sboruri au rămas acolo..
Prin orașul ca un cimitir, singur și trist, mă cobor,
Privesc biserică, cu lilieci și bufniti,
și așa, zilele trec mai departe, ca vitele spre abator.

ILARIE VORONCA

